

в аспекті змалювання портрету покоління чоловіків-ровесників незалежної України, на плечі яких випало чимало соціальних потрясінь і випробувань, чи не найвагоміше з яких – російсько-українська війна. Крізь призму справжнього досвіду військовослужбовця-непрофесійного письменника у романі репрезентовано еволюцію чоловіка, який, вдавшись до ескапізму як чи не єдиного способу примирення з неприйнятною дійсністю (загальна соціально-політична та економічна ситуація в країні, здобуті у спадок невдалі моделі поведінки близького передусім маскулінного оточення, недосконалість системи інститутів соціалізації, а також глибоко індивідуальні внутрішні конфлікти), все ж зважається на бунт, онтологічне переродження. Війні як найпотужнішому соціально-ціннісному тригеру в романі відведено місце художнього тла, на якому особливо виразно контрастують екзистенційні проблеми люд-

ського вибору, самотності, ціннісної дезорієнтації, смерті, людської кімечності тощо. Успішність обраної авторської стратегії зумовлена автобіографізмом та інтерактивністю роману, антитечністю образу «хрестоматійного солдата», сміливим проговорюванням досі табуйованих тем і проблем, що в більшості текстів воєнної прози свідомо романтизуються та подаються піднесено-патріотично. Відтак, дебютний роман письменника можна вважати зразком нового способу показу війни не лише як найстрашнішої соціальної катастрофи, а передусім онтологічного трампліну до віднайдення нової версії себе. **Перспектива подальших досліджень** цього роману зумовлена потребою простежити численні аспекти гендерної поляризації ролей в умовах війни, а також зіставити різні моделі письма, авторські стратегії репрезентації воєнного досвіду, що формують сучасний мілітарний дискурс української прози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ананьев В. Сліди на дорозі. Київ: Наш формат, 2018. 375 с.
2. Сингаївський С. «Еней незолотої доби». «Сліди на дорозі» Валерія Ананьева – роман і про сьогоднішню, і про майбутню Україну/ Газета «День». URL: https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/enej-nezolotoyi-oby?fbclid=IwAR10_WszjPSYc11KxR6OjWJBR Iblkem7KQNGc-zCEvIK8ApyugL3Pv8pSCE (дата звернення: 30.09.2021)
3. Кеппс Р. Як писати про війну. Київ: Смолоскип, 2022. 160 с.
4. Пухонська О. «Поза межами бою». Дискурс війни в сучасній літературі. Брустури: Дискурсус, 2022. 288 с.

УДК 821.161.2'06.09(092):27-523.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.49>

ЄВХАРИСТІЯ В «СОБОРІ» ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

EUCHARIST IN OLES HONCHAR'S "SOBOR (THE CATHEDRAL)"

Токарська І.І.,

orcid.org/0000-0001-6237-9982

*аспірантка кафедри української літератури та теорії літератури
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Стаття досліджує образ Євхаристії крізь призму християнської споруди – собору, його ролі в житті людей, які споглядали його, інколи не помічали, проте завжди охороняли від тих, хто прагнув його зруйнувати. Стаття акцентує увагу на описі будівлі як тла переживань героями різних життєвих обставин. З'ясовано важливі моменти побудови внутрішньої гармонії в душі героїв та свободу вчинків відповідно до ролі християнської віри в їхньому житті. У статті зроблено спробу проінтерпретувати образ Євхаристії у творі Олеся Гончара «Собор» за допомогою методу порівняльного аналізу, христологічної та національно-екзистенціальної інтерпретацій. Досліджено шляхи втілення євхаристійної символіки в художнє полотно твору. У статті зосереджено увагу на естетичних та релігійних аспектах, пов'язаних з образом Євхаристії у «Соборі». У дослідженні виконано різнобічний підхід до трактування образу-символу Євхаристії в українській літературі, що відкриває нові шляхи розуміння та вивчення взаємодії між християнською та естетичною думкою, допомагаючи краще розкрити значення цього образу для літератури, культури та релігійної ідентичності українського народу. Вивчаються літературні техніки, якими Гончар будує образ Євхаристії, а також розкриваються символічні значення, які додають творові глибини та багатогранності. Дослідження спрямоване на розуміння того, як авторство Олеся Гончара співвідноситься з релігійною та культурною ідентичністю

українського народу. Дослідження вперше пропонує комплексний аналіз образу Євхаристії у творі Олесь Гончара та виявляє нові аспекти взаємозв'язку між літературою, релігією та культурою. Стаття є вагомим внеском у розвиток літературознавчої та релігійної науки, сприяючи зближенню двох важливих аспектів – художньої творчості та духовної віри. Висновки статті можуть бути корисними для літературознавців, культурологів, теологів та всіх тих, хто цікавиться вивченням християнського аспекту в українській літературі.

Ключові слова: Олесь Гончар, собор, Євхаристія, християнська символіка, українська література, культурна ідентичність.

The article explores the image of the Eucharist through the prism of the Christian edifice – the cathedral, its role in the lives of people who observed it, sometimes unnoticed, but always guarded from those who sought to destroy it. The article focuses on the description of the building as the backdrop for the experiences of characters in various life circumstances. The important moments of establishing inner harmony in the souls of the characters and the freedom of actions in accordance with the role of Christian faith in their lives are clarified. The article attempts to reinterpret the image of the Eucharist in Oles Honchar's work "Sobor" (The Cathedral) using the method of comparative analysis, Christological and national-existential interpretations. The ways of embodying Eucharistic symbolism in the artistic canvas of the work are investigated. The article emphasizes the aesthetic and religious aspects related to the image of the Eucharist in "Sobor." The research employs a multifaceted approach to interpreting the image-symbol of the Eucharist in Ukrainian literature, opening new avenues for understanding and studying the interaction between Christian and aesthetic thought, and aiding in better comprehending the significance of this image for literature, culture, and the religious identity of the Ukrainian people. Literary techniques by which Honchar constructs the image of the Eucharist are studied, and the symbolic meanings that add depth and complexity to the work are revealed. The research aims to understand how Oles Honchar's authorship relates to the religious and cultural identity of the Ukrainian people. This study offers a comprehensive analysis of the image of the Eucharist in Oles Honchar's work for the first time and reveals new aspects of the interrelation between literature, religion, and culture. The article is a significant contribution to the development of literary and religious studies, fostering the convergence of two essential aspects - artistic creativity and spiritual faith. The conclusions of the article may be valuable for literary scholars, cultural analysts, theologians, and all those interested in the exploration of the Christian aspect in Ukrainian literature.

Key words: Oles Honchar, "The Cathedral," Eucharist, Christian symbolism, Ukrainian literature, cultural identity.

Вступ. Євхаристія як осердя християнства завжди викликала неабиякий інтерес у літературі та мистецтві. Вона стала невід'ємною складовою естетики, символізму та релігійності у творах багатьох письменників. Серед них – відомий український письменник Олесь Гончар, чії твори переплітають глибокий духовний контекст зі стилістичною майстерністю.

Мета цієї статті – дослідження Євхаристії в «Соборі» Олесь Гончара та розкриття естетико-христологічних аспектів у літературному творі. Відкриваючи для читача двері до християнських таїнств, Гончар у своєму творі послуговується багатством символіки, естетики та релігійності, створюючи унікальну художню гармонію.

У цій статті зосередимося на аналізі образу Євхаристії та його символічного значення в тексті «Собору», розкриємо техніки, за допомогою яких Гончар вибудував свій образ Святої Тайни, а також з'ясуємо, як автор втілює християнську символіку в художній структурі твору. Переходячи від стилістичного аналізу до культурологічних підходів, розкриємо глибинні зв'язки між літературою, релігією та українською культурою в контексті творчості Олесь Гончара.

Постановка проблеми. Творчість Олесь Гончара користується великою популярністю серед українських літературознавців, а його твори, зокрема «Собор», стали предметом вивчення численних праць, проте ґрунтовного дослідження образу-символу Євхаристії в його творі «Собор»

немає, хоча ця тема вкрай важлива для розуміння творчості письменника та утвердження української християнсько-культурної ідентичності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Образ собору осмислювало чимало літературознавців, зокрема Іван Коваленко зазначає: «Собор у романі відіграє надзвичайно важливу композиційну роль. Він є тим високим художнім символом, своєрідним вододілом, що розділяє всіх дієвих осіб на дві протилежні групи: носіїв правди, добра і вічних творчих сил та на породжених культом руйнівників, браконьєрів, кар'єристів. Перші носять собор у своїх душах, захищають його, борються за нього; другі люто ненавидять собор як символ свободолюбства і непокірності, хочуть зруйнувати і знищити його. Собор присутній в усьому романі, ніби жива істота. До нього звертаються, несуть свої кривди і радощі, дістають у нього натхнення, сили і мужності» [2, с. 377]. Володимир Пашенко пише: «У “Собор” закохувалися після перших хвилин знайомства з романом... Ідеться про висвітлення чи не найтрагічнішої сторінки радянської історії – викорінення релігії зі свідомості людей, знищення церкви як виразника й носія релігійної ідеології» [4, с. 121–122]. Юрій Ковалів каже: «...невипадково образ храму став центральним у його романі, сприймався за опорну метафору духовності, засвідчував новий рівень проблемності письменства і суспільства періоду так званої “хрущовської відлиги”» [3, с. 105]. Ганна

Токмань зауважує: «Роман “Собор” надзвичайно цікавий сучасникові саме питаннями, які він ставить читачеві – ці питання актуальні, гострі, спрямовані на екзистенційний вибір індивідуума, нації, людства» [5, с. 133].

Мета і завдання дослідження. Мета статті – дослідити та проаналізувати художню інтерпретацію Євхаристії в літературному творі Олеся Гончара «Собор»; вивчити символічне значення Євхаристії в художній структурі твору; розкрити естетичні та релігійні аспекти, пов'язані з образом Євхаристії в «Соборі»; установити зв'язок між темою християнства та українською культурою в творі Олеся Гончара.

Завдання статті:

1) Проаналізувати літературні техніки, якими Гончар будує образ Святої Тайни та втілює християнську символіку в творі.

2) Виявити нові аспекти взаємозв'язку між літературою, релігією та культурою в українському контексті.

3) Представити унікальний погляд на художню інтерпретацію Євхаристії у творі Олеся Гончара та розкрити його вплив на українську культуру та літературу зокрема.

Мета та завдання статті спрямовані на глибше розуміння символізму, естетики та релігійних аспектів у творі, що дозволяє розкрити нові грані творчості письменника та його взаємодію з українською культурою.

Наукова новизна. Наукова новизна нашого дослідження полягає в тому, що стаття пропонує комплексний аналіз образу Євхаристії в літературному творі, розкриває нові аспекти християнського символізму та естетики.

Виклад основного матеріалу дослідження. У творчості видатного українського письменника Олеся Гончара, чие ім'я знане в усьому світі, роман «Собор» посідає особливе місце. Прийшовши до читачів наприкінці шістдесятих, твір одразу ж опинився у вирі читацьких пристрастей, бо саме в ньому чи не вперше в нашій літературі могутньо й неприховано прозвучав заклик до духовного очищення й соборності, осудження національного безпам'ятства, звироднілого кар'єризму і браконьєрства. Офіційні кола сприйняли «Собор» різко негативно, адже роман, відкидаючи догматизм класових уявлень, утверджував загальнолюдські, зокрема християнські цінності.

Після організованих тоталітарним режимом лютих цькувань «Собору» твір було вилучено з бібліотек, книгарень та видавничих планів на довгі двадцять років (1), та це не завадило творові звучати і в наші дні для пробудження духо-

вності та утвердження собору всередині кожного з нас.

У творі «Собор» автор порушив питання збереження святинь, природи, спадщини українського народу, що є культурними та духовними цінностями. Головним образом є собор – символ людяності, чистоти, віри у прекрасне. Собор – місце, де відбувається Євхаристія – єднання з Богом. Святиню видно з усіх сторін Зачіплянки, вона наче має магічно-притягальну силу, наповнену чистотою та святістю. Собор є місцем, де формується спільнота з людей, які згодом будують собор своєї душі. Тому є собори матеріальні, які видно звідусіль, які чарують красою куполів та оздобленням, а є собори людських душ, які можуть бути чистими та непорочними, або ж потребують очищення від бруду та непотребу.

Подібно сталося із собором у Зачіплянці: для Баглаїв – животворне та святе місце, для Лободи Володьки – непотріб, який варто списати, щоб була земля для якогось бізнесу, для бригадира – це місце, щоб набрати комбікорму на роботу.

Опис святині у творі розкриває її суть та глибину, яка лягла в основу під час будівництва, адже ще з козацьких часів «собор стоїть над селищами в задумі один серед тиші, серед світлої акацієвої ночі, що більше навіть не на ніч схожа, а на якусь, сказати б, антиніч. Вона тут незвичайна, ця антиніч, вона мовби зачаклована видом собору, заслухана німої музики його округлих, гармонійно поєднаних бань, наростаючих ярусів, його співучих ліній. Для неї, зачаєної в бажанні розгадати дивні якісь загадки, розшифрувати тайнописи віків, собор ще повен далекою музикою, гримить обвалом літургій, перелунує православними месами, піснеспівами, шепоче жагою спокут, він ще повен гріхами, в яких тут каялись, і сповідями, і сльозами, і екстазом людських поривів, надій» [1, с. 2]. Прикметно, що саме після сповіді людина може прийняти Євхаристію – Тіло і Кров Господню під видом хліба і вина як благодарення за спільноту, тобто собор – це місце, де людина єднається з Богом і своїми братами та сестрами у вірі. Інтерпретація Євхаристії у творі Гончара відбуватиметься крізь призму християнської споруди. Образ-символ Євхаристії у творі відіграє стрижневу роль, адже без Бога не може бути спільноти, для якої будується собор, Євхаристія надає сенсу і спільноті, і соборові. Інакше кажучи, собор – це місце зустрічі з Богом, а Євхаристія – це зустріч із живим Богом та цілковита довіра свого життя.

У творі «Собор» Євхаристію можна тлумачити як символ єднання людини з Богом. Ця

свята тайна уособлює спілкування людини із Всевишнім, що дарує духовну насиченість і зміцнює віру. Отже, Євхаристія у творі підкреслює духовний аспект життя героїв та їхні зусилля до духовного зростання. Христове Тіло і Кров мають символічне значення відновлення та відродження духовного життя. Цей образ може відображати зміну та очищення душі героїв, їхнє прагнення до духовного росту та миру: «... і над заколисанною в місячнім сьйві Зачіплянкою, над її тихими вуличками панує тільки червона сторожкість неба та спокійна ясність собору. Вночі собор ніби ще величавіший, ніж удень. І ніколи не набридає студентові на нього дивитись. Один із тих велетів тисячолітніх, що розкидані по всій планеті, – то мов похмурі цитаделі стоять з щілинами вікон-бійниць, то стрілчастими шпилями десь черкаються хмар, то в розлогих опуклостях бань відтворюють образ неба... І коли ті, далекі, прийдучі, виринувши з глибин всесвіту, наближаться колись до нашої планети, перше, що їх здивує, безсумнівно, будуть... собори! І вони; інозоряні, теж стануть дошукуватись тайни порцій, ідеального суголося думки й матеріалу, шукатимуть ніким досі не розгадані формули вічної краси! Так буде, студент певен цього» [1, с. 3].

У творі «Собор» Євхаристія нагадує про жертвоприношення та жертвність героїв, які вперто вірять у праведність і готові віддати своє для спасіння інших. Так, наприклад, Ягор допоміг Єльці, коли вона була на роздоріжжі життя, не знала, куди рухатися та подітися від того, що в її рідному селі звели наклеп на неї, абсолютно невинну в ситуації з бригадиром, який звів її. Також Ізот Іванович, батько Володьки Лободи, допоміг Єльці, коли привів у пансіонат, де вона змогла працювати. Проте найбільша заслуга належить Миколі, студентові, який вигнав безбожників із собору, хоча ледь не помер: «Оце ті, що без соборів у душі... А він, як той біблейський юнак, що вигнав сквернителів з храму... П'ять ран ножових, одна з них на міліметр від серця, чудом тільки не втратив хлопець життя. Була хірургам робота, могла б виявитись марною, однак молодий організм допоміг... Та ще, мабуть, чиясь любов» [1, с. 280–281]. Такий образ «рятівника» пов'язане із християнським поняттям жертви заради спасіння та блага інших, що є основоположним принципом Євхаристії. У такий спосіб автор торкається теми самопожертви заради вищих цінностей.

Собор у творі Гончара слугує своєрідним оберегом: «Все у спочинку, тільки дихають повно легені неба та височить над селищем собор, чатує зачіплянські сні й сновидіння» [1, с. 4].

Духовне треба слухати душею та серцем, бо розум, очі та зовнішній вид не говорять так, як це скаже душа, і саме таку пораду дає Микола Віруньці:

– Вірунько, а що тобі собор наш говорить?

– Отой облуплений? Не чула, щоб він говорив.

– А ти вслухайся. Не так вухами, як душею...

[1, с. 6].

Автор майстерно відтворює внутрішні почуття героїв, тривогу, біль в описі собору. Це видно на прикладі героїні Єльки, життя якої було сповнене випробуваннями на міцність духу, на силу пережити скруту, глузування, знецінення особистості: «Байстрючка! Викурвок воєнний... Матері своїх синів тепер від неї стерегли. Один спробував залицятись, син бухгалтерів, так мати його на все село розрепетувалась: Оту Чечільку-байстрючку мені невісткою? Інші росу збили, а ти в хату приведеш?» [1, с. 39].

Перед нічною Єлька з бригадиром опис собору наче віщує біду для дівчини: «Собор похмуро плив у хмарах вечірніх. Тужливим чимось, навіть тривожним віяло від нього. Ким він вибудований? І яким чудом уцілів? І яку душу хтось у нього вклав, що й через віки вона Єльку торкає?... [1, с. 33]. А далі – опис суголосного стану Єльки й собору: «Вранці пусте було небо, хмари убогі пливли над собором, а вітер улігся, на сході краєчок неба холодно, криваво червонів. Двері собору були відчинені: починали видавати комбікорм... все існувало якось поза нею, все сприймала Єлька тепер ніби здалеки, із свого знеможеного, дотла спустошеного світу. Наче повинен був би палити її сором за те, що сталося, вогонь ганьби, гріха, пороку, але й цього якось не відчувала, був тільки тупий біль, відчуття спустошеності та безмежний розлив туги» [1, с. 35]. Після вчиненого гріха можливість приступити до Євхаристії настає лише після сповіді, тому автор звертає увагу на потребу пройти шлях очищення для відновлення гармонії та миру храму власного серця.

Опис собору у творі відображає внутрішній стан головної героїні Єльки символічно та метафорично:

1) архітектурна магніфікація: опис собору здійснено з використанням виразних архітектурних деталей та величезних просторів, що може відображати внутрішній світ Єльки. Наприклад, масштабність та величність будівлі можуть віддзеркалювати її внутрішню силу, волю до змін, або навпаки, вразливість перед навколишнім світом;

2) символічні образи: Гончар описує деталі собору, які відображають психологічний стан

героїні. Наприклад, вікна, двері, внутрішні оздоби символізують її відкритість до нового, важкість переходів або навіть її почуття ув'язненості;

3) змінах настрою: залежно від внутрішніх змін, які переживає Єлька, опис собору може варіюватися. Наприклад, якщо героїня знаходить покликання або отримує духовне одкровення, опис собору стає світлішим, сповненим надії та спільності. У разі внутрішньої боротьби або конфлікту, опис собору набуває містики, таємничості або тіней: «В соборі було ще холодніше, ніж надворі, пустою, мишами смерділо. Вікна, де ще позоставались шибки, засновані павутинням, запорошені дертю. Одрозу після війни нібито збирались відкрити в цьому соборі антирелігійний музей із куточком місцевої фауни і флори, але чомусь не вийшло, і лише як спомин про ті наміри опудало плавневого шуліки припадало тепер пилюкою над вітварем та де-не-де зі стін, з-поміж облягалих мадон, шкірилися іклами вовчі та вепрячі морди. Уже й вепрів у плавнях нема, а тут шкіряться...» [1, с. 36].

За допомогою опису собору та його взаємодії з внутрішнім станом Єльки Гончар передає багатогранність її переживань, внутрішніх змін та емоцій. Єлька, відчуваючи внутрішній неспокій та тривогу, не наважувалась впевнено зайти всередину, хоча собор її душі залишився чистим та незаплямованим, вона вміє слухати душею: «Побрела до собору і, похнюпившись, по очі закутана хусткою, зупинилась біля порога, навпроти навстіж відчинених у соборну сутінь дверей. Не зважувалась переступити поріг. Здавалось, тільки переступить, і станеться щось страшне, земля під нею трісне, все соборне склепіння обвалиться на неї, падшу, осквернену!» [1, с. 35]. Єльці видавалось, що Божа кара ось-ось зійде на неї.

Також можна стверджувати, що собор наче попереджає Миколу чи навіть застерігає: «Мовчить собор. Щоразу перед ним Баглай почуває якийсь дивний смуток і щось навіть тривожне» [1, с. 14]. Тривожне, адже саме тут його ледь не позбавили життя, коли він захищав святиню. Тому варто зазначити, що собор ніби намагається вберегти героя від біди, як люблячий батько намагається застерегти від чогось лихого свою дитину. Цей образ перегукується з образом Отця Небесного, Який любить Свою дитину й намагається вберегти від зла.

Собор допомагає вибудувати цілий організм. Навіть персонажі, які ніколи не були частими відвідувачами чи прихильниками собору, захищають його та готові виступити проти руйнації, щобільше, коли з собору зняли таблицю, усі акти-

візувалися – почали зупиняти свавілля та захищати храм. Навіть баба Шпачиха, яка ніколи не була прихильницею собору, захищає його:

– За два кроки від вас буде першокласний критий ринок під склом, під кольоровим синтетичним дахом...

– Де ж це він буде?

– А на майдані... На місці собору.

Лице Шпачишине витяглось у подиві:

– А собор? [1, с. 58].

У творі «Собор» Олесь Гончар послуговується різноманітними художніми прийомами, які допомагають створити глибокий художній образ і передати глибину теми: символи (Гончар використовує символіку, щоб передати психологічний стан героїв та глибину їхніх почуттів. Наприклад, Собор виступає символом духовності, об'єднання та переходу у собор душі), метафори й порівняння (застосування метафор та порівнянь робить описи живішими та емоційно насиченішими).

Наскрізними у творі стають питання: Чи зможуть герої зберегти собори своїх душ чистими та неоскверненими? Чи зможе собор об'єднати всіх у єдину спільноту зі збереженими важливими цінностями у житті? Адже, за Олександром Шмеманом, «зібрання в Церкву – це образ Христового Тіла» [6, с. 23]. Відповіді на них віднаходимо в тексті твору. Варто наголосити, що навіть негативний персонаж не перебуває поза собором, перед ним двері завжди відчинені, але спочатку треба наважитися на покаєння й очищення. Художньою ілюстрацією такої ситуації можна вважати образ Володьки Лободи, засліпленого безбожними ідеями.

Висновки. У статті розкрито багатогранний образ Євхаристії, що відіграє стрижневу роль та відображає важливі аспекти християнської моралі й естетики. Євхаристія – важливий символ духовності, єднання та жертвовності. Вона переплітається з внутрішнім світом героїв, їхнім життєвим вибором, стосунками з іншими людьми. Образ Євхаристії відіграє роль оновлення, відродження та жертви заради інших, він допомагає глибше розкрити внутрішній стан героїв та їхню духовну боротьбу. Письменник вдало використовує символи, метафори, діалоги та інші художні прийоми для створення глибокого образу Євхаристії, який надає творові емоційної та філософської наповненості й цілісності. Дослідження теми Євхаристії в «Соборі» поглиблює розуміння творчості Олеса Гончара, розкриває роль релігійної символіки в літературі та демонструє її вплив на формування національно-культурної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончар О. Собор. Собор. Київ: Дніпро, 1989. 282 с.
2. Коваленко І. Роман-спокута. Архівовано у Wayback Machine (сам видав), 2018. С. 377.
3. Ковалів Ю. Дніпропетровські колізії роману «Собор» Олеся Гончара на тлі дегуманізації Рідний край : альм. Полтав. нац. пед. ун-ту / голов. ред. М. Степаненко. Полтава, 2018. № 1 (38). С. 105–109.
4. Пашенко В. Проблема руйнації церкви в романі «Собор» О. Гончара. Рідний край: 2005, № 1. С. 121–131.
5. Токмань Г. Екзистенціально-діалогічне прочитання роману «Собор» Олеся Гончара в старшій школі. Рідний край: альм. Полтав. нац. пед. ун-ту / голов. ред. М. Степаненко. Полтава, 2018. № 1 (38). С. 132–136.
6. Шмеман О. Євхаристія. Таїнство Царства. Львів: Свічадо, 2015. 271 с.

УДК 821.161.2.09(092)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.50>

**МИКОЛА ХОЛОДНИЙ:
ФЕНОМЕН ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ПОЕТА-ШІСТДЕСЯТНИКА**

**MYKOLA KHOLODNYI:
THE PHENOMENON OF THE CREATIVE INDIVIDUALITY OF A 60'S POET**

Урись Т.Ю.,

orcid.org/0000-0002-7933-4737

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української літератури

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

У статті розглянуто феномен творчої індивідуальності малодослідженого поета Миколи Холодного як представника одного з нелегких періодів в історії України. Друга половина ХХ ст. в радянській Україні (частині СРСР) – час складний і суперечливий, супроводжений репресіями усіх незгодних з офіційною політикою, зокрема культурних діячів, літераторів, митців, учених, діяльність і творчість яких була пов'язана з бажанням бачити свою країну незалежною. Сфабриковані справи, судові процеси, що закінчувались для звинувачених не лише тривалими ув'язненнями, виселенням у Сибір та концтаборами, але й розстрілами, не були рідкістю. Наприкінці 1950-х–1960-х рр. з'являється літературно-мистецька та суспільно-політична течія серед української інтелектуальної еліти, яка викривала й засуджувала ці масові репресії. Вона отримала назву шістдесятництво. Ще більш радикальним рухом в анти-радянській системі було дисидентство, що поєднувало різні форми громадянського протесту: від інтелектуального опору до створення спеціальних організаційних структур для боротьби з існуючим державним та суспільним ладом. М. Холодний є представником дисидентського руху. У статті відзначено, що для його поезії характерними є сатира, гротеск, багата метафоричність, іронічність, парадоксальність, несподівана кінцівка, трагічна абсурдність. Поетична творчість для М. Холодного була своєрідним виявом правозахисної діяльності, можливістю виступити на захист соціальних і національних прав українського народу. Тож його поезія містить соціально-політичні мотиви, констатацію трагічності історії радянської тоталітарної України, спротив соціальній несправедливості та національномугнобленню. Вагоме місце займає і тема незалежності Батьківщини. Для його творів характерні прямолінійність у зображенні особливостей українського національного буття, гострота думки й слова, сатиричність і викривальний пафос, опір радянській тоталітарній системі, філософічність, нескореність духу.

Ключові слова: шістдесятники, дисидентство, М. Холодний, українська поезія, творча індивідуальність, сатира.

The article examines the phenomenon of the creative individuality of the little-studied poet Mykola Kholodnyi as a representative of one of the difficult periods in the history of Ukraine. The second half of the 20th century in Soviet Ukraine (part of the USSR) was a difficult and controversial time, accompanied by repression of all those who disagreed with the official policy, including cultural figures, writers, artists, scientists, whose activities and works were connected with the desire to see their country independent. Fabricated cases, trials that ended not only in long imprisonments, deportation to Siberia and concentration camps for the accused, but also in executions, were not uncommon. At the end of the 1950s and 1960s, a literary-artistic and socio-political current appeared among the Ukrainian intellectual elite, which exposed and condemned these mass repressions. It was called the Sixtiers (Shistdesiatnyky). An even more radical movement in the anti-Soviet system was dissidence, which combined various forms of civil protest: from intellectual resistance to the creation of special organizational structures to fight against the existing state and social order. M. Kholodnyi is a representative of the dissident movement. The article notes that his poetry is characterized by satire, grotesque, rich metaphoricality, irony, paradoxicality, unexpected ending, tragic absurdity. Poetic creativity for M. Kholodnyi was a peculiar manifestation of human rights activity, an opportunity to defend the social and national rights of the Ukrainian people. Therefore, his poetry contains socio-political motives, a statement of the tragic history of Soviet totalitarian Ukraine, opposition to social injustice